Att se och göra

Med sina fina landsvägar är Svartsö en utmärkt ö att cykla på och cyklar finns att hyra på ön. En grusväg går från Marsängen i väster förbi Ahlsvik och vidare till Söderboudd i öster och kantas av vackra kulturmarker och skogsområden. Det går även en väg mellan Norra Svartsö brygga och Skälviks brygga.

I hembygdsgården i Ahlsvik arrangeras utställningar, marknader, filmvisningar och i juli varje år är det kulturvecka på ön med många arrangemang som avslutas med hembygdsdagen. Vid bl a hembygdsgården finns möjligheter att bada och vid Abborrvass går det att hyra bastu.

Historia

Svartsö är en av de större öarna i Stockholms skärgård och befolkades troligen under medeltiden. Vid 1500-talets mitt fanns skattegårdar vid Ahlsvik, Skälvik och Svartsö vilket gjorde ön till områdets mest befolkade. I juli 1719 anföll den ryska flottan den svenska östkusten i ett försök att inta Stockholm. Även Svartsö drabbades och öborna tog sin tillflykt till en holme i den största insjön Storträsk.

Ett av de äldsta husen på ön är det vackra stenhuset i Ahlsviks by, som bankokommissarie Johan Söderling lät bygga 1732. Vid 1800-talets slut byggdes öns skola och även ett missionshus som numera är öns hembygdsgård. Då började också stockholmare upptäcka skärgården och komma som sommargäster till ön. Till en början hyrde de in sig hos ortsbefolkningen men så småningom byggde de sina egna sommarhus.

Svarts idag

Svartsö har en bofast befolkning på ett 70-tal personer av vilka de flesta arbetar i området inom förskola, skola, service och diverse hantverksyrken. Skolan ligger i Skälvik, där finns också öns bibliotek. Det finns ett aktivt föreningsliv på ön, bl a Värmdö Norra Skärgårds Hembygdsförening som arrangerar många välbesökta evenemang i hembygdsgården. Under sommarhalvåret ökar invånarantalet markant när de fritidsboende kommer ut.

Natur

Naturen skiftar från höga berg till blandskog och ängs- och hagmarker. Genom ön går några dalstråk som ännu under vikingatiden delade ön i flera öar. Ön har många fina insjöar, våtmarker och grunda havsvikar. Artrikedomen är stor, med bl a orkidéer som Adam och Eva, nattviol och ängsnycklar. Rådjur och räv, men även bäver, grävling, älg, lo och vildsvin kan man se ibland. Det finns gott om småfågel och sjöfågel. Jordbruk bedrivs fortfarande och kor och får håller landskapet öppet.

Denna folder har tagits fram i samarbete med representanter på Svartsö.

Redaktör: Anna Gabrielsson, Lena Gullmert. Grafisk form: www.allinderdesign.se.
Tryck: Göteborgstryckeriet. Foto: Abborrvassbad, Elin Fransson, Markus Hedelin, Peter Ivanoff, Magnus Rietz, Magnus Torsne/Svartsö Krog, Mattias Pleiner/Svartsö Skärgårdshotell och Vandrarhem. Copyright 2018 © Värmdö kommun.

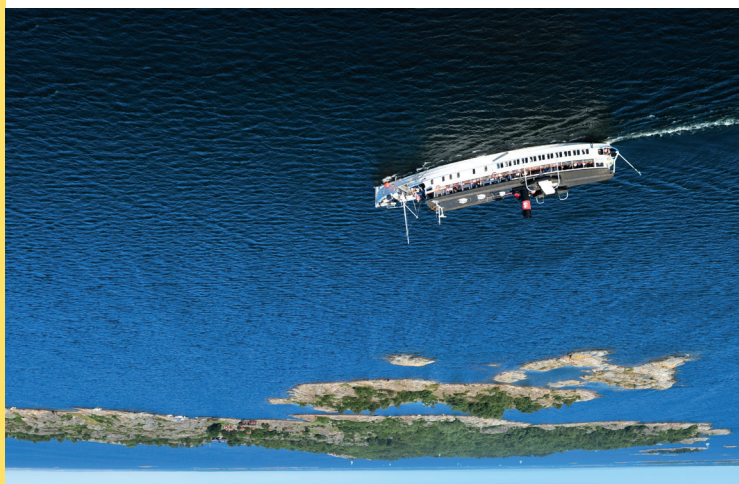

Du får vara nästan överallt i naturen, men inte för nära boningshus. Du får tälta en natt. Vill du tälta längre tid måste du fråga den som äger marken. Vill du läsa mer om allemansrätten se www.naturvardsverket.se

Men det finns bara en Stockholms skärgård i världen, den är känslig och den ska vi vara rädda om. Ta hand om ditt skräp och respektera att det ofta är ont om dricksvatten i skärgården. Elda inte på hällarna och tänk på att det ofta är torrt i markerna i skärgården – och långt till brandkåren. Respektera eldningsförbud och var noga med att endast ställa engångsgrillar på lämpliga platser.

VAR RÄDD OM SKÄRGÅRDEN!

Stockholms skärgård är ungefär 2 miljoner år gammal och består av ca 24 000 öar, kobbar och skär. Landhöjningen är 30 - 40 centimeter per hundra år, så det blir mer skärgård för var dag.

Att äta och handla

I Ahlsvik finns Svartsö krog som också har gästbryggа. kontakt@svartsokrog.se. Svartsögrillen, 070-3545059 (gärna sms). I Svartsö Lanthandel vid Ahlsviks brygga finns bland annat lokalproducerade produkter. Affären är ombud för post, apotek och systembolag och har café sommartid. info@svartsolanthandel.se

Informationspunkt

Turistinformation finns på tre platser på ön:
· Svartsö Lanthandel 08-54247325
· Svartsö Skärgårdshotell & Vandrarhem 08-54247400

Webbtips

www.visitvarmdo.se, www.varmdo.se, www.svartso.se, www.stockholmarchipelago.se, www.skargardsstiftelsen.se, www.stromma.se, www.waxholmsbolaget.se

Kommunikationer

Waxholmsbåt eller Cinderellabåt från Stockholm via Vaxholm tar ca 2 timmar. Waxholmsbåtar angör även Lilljsved och Boda brygga på Värmdölandet dit SL-buss går från Slussen (tar ca 40 min). Waxholmsbåtar trafikerar även Åsättra brygga på Ljusterö till Norra Svartsö brygga. Flera taxibåtsföretag finns i närområdet.

Att bo

Svartsö sjöbodar, svartsosjobodar.se. Svartsö Skärgårdshotell & Vandrarhem, vid Norra Svartsö brygga (året-runt-öppet), www.svartsonorra.se. Tälta en natt utan markägarens tillstånd kan man göra runtom på ön, en bra tältplats nära affär och krog finns vid hembygdsgården. På www.svartso.se finns fler alternativ.

SVARTSÖ

EN LEVANDE SKÄRGÅRDSÖ

SVARTSÖ

1. Ahlsviks brygga
Brygga med båtförbindelse, gästbrygga, bryggcafé med uthyrning av sjöbodar. Svartsö Lanthandel med turist-information och dagligvaror. Ombud för post, apotek och systembolag. Cykeluthyrning.

2. Ahlsviks hembygdsgård
Något väster om Ahlsviks brygga ligger hembygdsgården. Det f d missionshuset är ett av de äldsta missionshusen i skärgården, invigt 1880. Under några intensiva decennier kring sekelskiftet 1900 blomstrade missions-församling som också omfattade kringliggande öar. Medlemmarna seglade och rodde till mötena vid Ahlsvik. Församlingsarbetet bedrevs mycket engagerat och huset blev ett slags kulturellt centrum för bygden med gudstjänster, syföreningar och en omfattande ungdomsverksamhet. Huset är intressant som vittnesbörd över folkrörelsernas betydelse i det tidiga 1900-talets Sverige. Missionsförsamlingen upplöstes 1974 och huset fungerar nu som hembygdsgård och används för möten, fester, utställningar, marknader, filmvisningar mm. Här finns också en badplats.

3. Ahlsvik
Ahlsvik är en av de äldsta byarna på Svartsö och den köptes på 1720-talet av bankokommissarien Johan Söderling som lät uppföra en herrgård här 1732. Byggnadsmaterialet togs från tegelbruket på ön Hästnacken vilket han anlagt några år tidigare. Huset fick en för dåtida skärgårdsförhållanden imponerande storlek och utformning. Rokokon var den rådande stilen vid denna tid och i arkitekturen kännetecknas den bl a av det brutna så kallade mansardtaket. Huset är ett exempel på borgarklassens mindre herrgårds-byggnader, som började uppföras i skärgården från och med 1700-talet. Huset har en hög grad av ursprunglighet och för skärgården arkitekturhistoriska värden utöver det vanliga. Huset är privatägt.

4. Svartsö krog
Öster om ångbåtsbryggan ligger krogen med utsikt över Träsköfjärden. Krogen har även en egen brygga.

5. Lillträsk
Vid insjöarna finns bl a storlom och häger. Man kan ofta se havsörn flyga över Svartsö.

6. Skälviks brygga
Brygga med båtförbindelse.

7. Skälvik
Här ligger skola, förskola och ö-bibliotek. Skolan byggdes 1897 och är en F-9 skola. Barnen kommer även från andra öar i området och får då åka hit med sjötaxi.

8. Träskökvarns brygga (egen ö)
Brygga med båtförbindelse.

9. Träskö kvarn
Kvarnen uppfördes 1749 och är en av två bevarade kvarnar i det en gång så kvarnrika Värmdö. Kvarnens invändiga maskineri är bibehållna i sitt original och på senare tid är kvarnen renoverad utvändigt och försedd med nya vingar. Kvarnen är en så kallad holländare med vridbart tak. Privatägd och kan beses av grupper efter överenskommelse med ägaren.

10. Söderboudds brygga
Brygga med båtförbindelse.

11. Svartsö skärgårdshotell & vandrarhem
Svartsö Skärgårdshotell & Vandrarhem har öppet året runt.

12. Norra Svartsö brygga
Brygga med båtförbindelse.

13. Svartsö by
Byn har kvar mycket av sin äldre jordbrukskaraktär från 1800-talet med bostadshus och ekonomibyggnader.

14. Boholmen i Storträsk
Hit flydde öborna under rysshärjningarna 1719 och här grävde de ner sina ägodelar för att gömma dem för ryssen. Enligt sägnen kommer en förbannelse att drabba den som försöker leta efter de gömda ägodelarna.

15. Storträsk
Den största av Svartsös fem insjöar och härifrån tar en del av de boende sitt dricksvatten.

16. Marsängen
Gården Marsängen flyttades ut från Ahlsviks by i samband med laga skifte 1874. Gårdens väl bevarade byggnader uppfördes under senare delen av 1800-talet samt i början av 1900-talet. Privatägd.

17. bistro sågen
Örätts rustika Bistro i en gammal såg på Svartsös södra sida med en egen gästbrygga. Ett stenkast därifrån ligger Abborrvassbads vedeldade bastu.

18. Svartsögrillen